

VASTINE VALTUUSTOALOITTEeseen: TYÖLLISYYDEN HOITAMISESTA KAJAANIN KAUPUNGISSA

Kajaanin kaupungin työllisyys- ja kansainvälisyyspalvelut kiittävät SDP:n valtuustoryhmää aloitteesta, joka koskee työllisyyden hoitoa Kajaanissa sekä työkokeilujen ja kulukorvausten käytäntöjä. Uudistuksen myötä työvoimapalvelujen järjestämisvastuu on siirtynyt kunnille vuoden 2025 alusta lukien, ja palveluista on tullut lakisääteinen osa kuntien peruspalveluja. Vastineessa avataan työllisyyspalveluiden toimintaperiaatteita, lainsäädännön asettamia rajoitteita sekä taloudellisia reunaehdoja.

1. Työkokeilun kesto ja kulukorvaukset

Työkokeilun kesto ei ole Kajaanin kaupungin tai sen työllisyyspalveluiden määriteltävissä oleva asia. Työkokeilun kesto määräytyy Lain työvoimapalveluiden järjestämisestä (380/2023) 55 §:n mukaisesti.

Lainsäätäjän tarkoituksena on ollut rajoittaa työkokeilujen käyttöä ja varmistaa, että työkokeilua ei käytetä työn korvikkeena ("ilmaisena työnä"), vaan sen ensisijainen tavoite on työnhakijan osaamisen, työkyvyn ja soveltuvuuden selvittäminen sekä työllistymisen edistäminen.

Kajaanin kaupungin työllisyyspalvelut noudattavat tältä osin lakia ja valtakunnallista linjausta, eikä kunnalla ole toimivaltaa poiketa säädetyistä rajoista.

Kajaanin kaupungin työllisyyspalveluilla ei ole ollut taloudellisia mahdollisuuksia maksaa harkinnanvaraista työkokeilun kulukorvausta. Kulukorvaus on 9 euroa päivältä henkilöä kohden, ja suurin osa asiakkaista voi hakea samansuuruisen kulukorvauksen Kelalta tai työttömyyskassalta.

Niiden asiakkaiden osalta, jotka eivät ole Kelan tai kassan etuuksien piirissä (esimerkiksi vastaanottokeskusten asiakkaat), kaupungilla ei ole ollut riittäviä määrärahoja kulukorvausten maksamiseen.

Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen mukaisesti, jos kulukorvaus myönnettäisiin kaupungin varoista yhdelle asiakasryhmälle, tulisi se myöntää kaikille vastaavassa tilanteessa oleville.

Esimerkiksi kuuden kuukauden työkokeilussa yhden henkilön kulukorvauksen määrä on 1 080 euroa. Jos tällaisia asiakkaita on 100–200, kokonaiskustannus nousisi 108 000–216 000 euroon.

Vuodelle 2025 varattu määräraha (50 000 euroa) käytettiin jo alkuvuodesta, minkä vuoksi kulukorvausten maksaminen ei ole ollut taloudellisesti mahdollista.

2. Työllistämistoimenpiteet ja kuntalisä

Kajaanin kaupunki on varannut 1,3 miljoonaa euroa työllistämisen kuntalisään, jonka tarkoituksena on tukea erityisesti vieraskielisten, pitkäaikaistyöttömien ja alle 25-vuotiaiden nuorten työllistymistä.

Lisäksi kaupungin budjetissa on varattu määrärahoja erilaisiin valmennuksiin, koulutuksiin ja hankkeiden omarahoitusosuuksiin, joiden kautta voidaan tukea samoja kohderyhmiä tehokkaasti.

Kaupunki tekee aktiivisesti työtä sen eteen, että ESR-rahoitusta saataisiin alueelle mahdollisimman paljon, ja että kolmannen sektorin toimijat hakeutuisivat hanketoimintaan. ESR-hankkeissa omarahoitusosuus on pieni, ja näin alueelle jäävä nettohyöty on merkittävä. Tällä tavoin voidaan vahvistaa yhdistysten ja järjestöjen mahdollisuuksia työllistää heikommassa työmarkkina-asemassa olevia henkilöitä.

3. Pitkäaikaistyöttömien ja osatyökykyisten työllistäminen

Kajaanin kaupungin työllisyyspalvelut tunnistavat, että osa yhdistyksistä on joutunut supistamaan toimintaansa rahoitukseen ja kustannustasoon liittyvien muutosten vuoksi.

Kaupunki pitää kuitenkin kolmatta sektoria edelleen tärkeänä yhteistyökumppanina ja tekee työtä sen eteen, että uudet rahoitusmallit ja yhteistyörakenteet mahdollistavat toiminnan jatkumisen ja kehittämisen. Tämän vuoksi esitetään ensi vuoden talousarviossa työllisyysavustusten nostamista takaisin vuoden 2023 tasolle. Todettakoon myös, että harvalla kunnalla on näinkin mittavat avustuksen määrät työllisyyden edistämiseen ja kolmannen sektorin toimijoiden tukemiseen tässä taloustilanteessa, jossa useat kunnat ovat.

Lisäksi on tärkeää huomioida, että myös hyvinvointialueella on keskeinen rooli työttömien työ- ja toimintakyvyn edistämässä sekä heidän ohjaamisessaan kohti avoimia työmarkkinoita. Hyvinvointialue vastaa sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisista palveluista, kuten kuntouttavasta työtoiminnasta ja sosiaalisesta kuntoutuksesta, jotka on tarkoitettu erityisesti henkilöille, joiden työllistymistä estävät tai vaikeuttavat terveydelliset, sosiaaliset tai toimintakykyyn liittyvät haasteet. Nämä palvelut eivät kuulu työvoimaviranomaisen järjestämisvastuulle, vaan ne ovat hyvinvointialueen lakisääteisiä tehtäviä.

Työllisyyden edistämisen kokonaisuus rakentuu siten monialaisesta yhteistyöstä, jossa kunnalla, hyvinvointialueella, valtiolla ja kolmannen sektorin toimijoilla on omat vastuunsa ja roolinsa. Kajaanin kaupunki pitää tärkeänä, että kolmannen sektorin toimijat hakevat rahoitusta ja avustuksia myös hyvinvointialueelta, sillä osa heidän

toteuttamistaan palveluista, kuten kuntouttavan työtoiminnan kaltaiset toiminnot, tukevat nimenomaan hyvinvointialueen perustehtävää. Näin voidaan vahvistaa yhteistyötä, välttää päällekkäistä rahoitusta ja varmistaa, että pitkäaikaistyöttömät ja osatyökykyiset saavat tarvitsemansa tuen oikea-aikaisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

Kajaanin työllisyyspalvelut etsivät jatkuvasti uusia tapoja tukea pitkäaikaistyöttömien, osatyökykyisten, maahanmuuttajien ja Risen asiakkaiden työllistymistä.

4. Työllisyystavoitteet ja valtion palautusvelvoitteiden ehkäiseminen

TE-palvelut-uudistuksessa kuntien vastuuta työttömyysturvan rahoituksesta laajennettiin merkittävästi. Kuntien rahoitusvastuu laajeni työmarkkinatuen, peruspäivärahan sekä ansiopäivärahan perusosan osalta. Aiemmin kunnat vastasivat 50 prosentista yli 1 000 päivää työmarkkinatukea saaneiden henkilöiden työmarkkinatuen kustannuksista, mutta uudessa rahoitusmallissa kuntien osuus on keskimäärin 66 prosenttia työmarkkinatuen ja työttömyysetuuksien kokonaisrahoituksesta. Tämä tarkoittaa kunnille huomattavaa lisäpanostusta verrattuna aiempaan järjestelmään.

Laajeneva rahoitusvastuu kompensoitiin kunnille erillisellä valtionosuuden lisäyksellä. Kompensaation taso vastasi kunnille siirtyvän rahoitusvastuun kustannusta vuoden 2023 toteuman mukaisesti. Palveluista poiketen, työttömyysetukulut korvattiin kiinteällä valtionosuuden lisäyksellä, jonka suuruus laskettiin uudistushetkellä. Kannustinmalliin sisältyvä kasvaneiden etuuskulujen korvaus ei siten muutu työttömien tai muunkaan määrän mukaan. Korvausta korotetaan ainoastaan vuosittain kansaneläkeindeksillä.

Kaupunki panostaa vaikuttaviin ja kohdennettuihin palveluihin, työnantajayhteistyöhön sekä valmennus- ja koulutusmuotoihin, joilla työllistymisen polkuja voidaan nopeuttaa ja tehostaa.

Kustannusten kasvu ei siis johdu huonosti tuotetuista palveluista tai työllisyystyön heikosta vaikuttavuudesta, vaan se on seurausta valtakunnallisesta rahoitusmallin muutoksesta, jossa työttömyyden rahoitusvastuuta on siirretty merkittävästi laajemmin kunnille.